

Een eerste kennismaking met de Griekse dagvlinders in de lente (Lepidoptera : Hesperioidea & Papilionoidea)

Diederik Van den Abbeele

Abstract. A first impression of the Greek butterflies in springtime (Lepidoptera : Hesperioidea & Papilionoidea)

The author gives a list of the species observed in different localities during a holiday trip from 3 to 13 April 1992. He also compares the local form of *Zerynthia polyxena* ([Denis & Schiffermüller], 1775) with the race *cassandra* (Geyer, [1828]) from southern France.

Résumé. Une première rencontre avec les papillons diurnes de la Grèce au printemps (Lepidoptera : Hesperioidea & Papilionoidea)

L'auteur donne une liste des espèces rencontrées par localité pendant un séjour du 3 au 13 avril 1992. Il compare aussi les exemplaires y observés de *Zerynthia polyxena* ([Denis & Schiffermüller], 1775) avec la race *cassandra* (Geyer, [1828]) du midi de la France.

Key-words : Hesperioidea - Papilionoidea - faunistics - Greece - *Zerynthia polyxena* - *cassandra*.

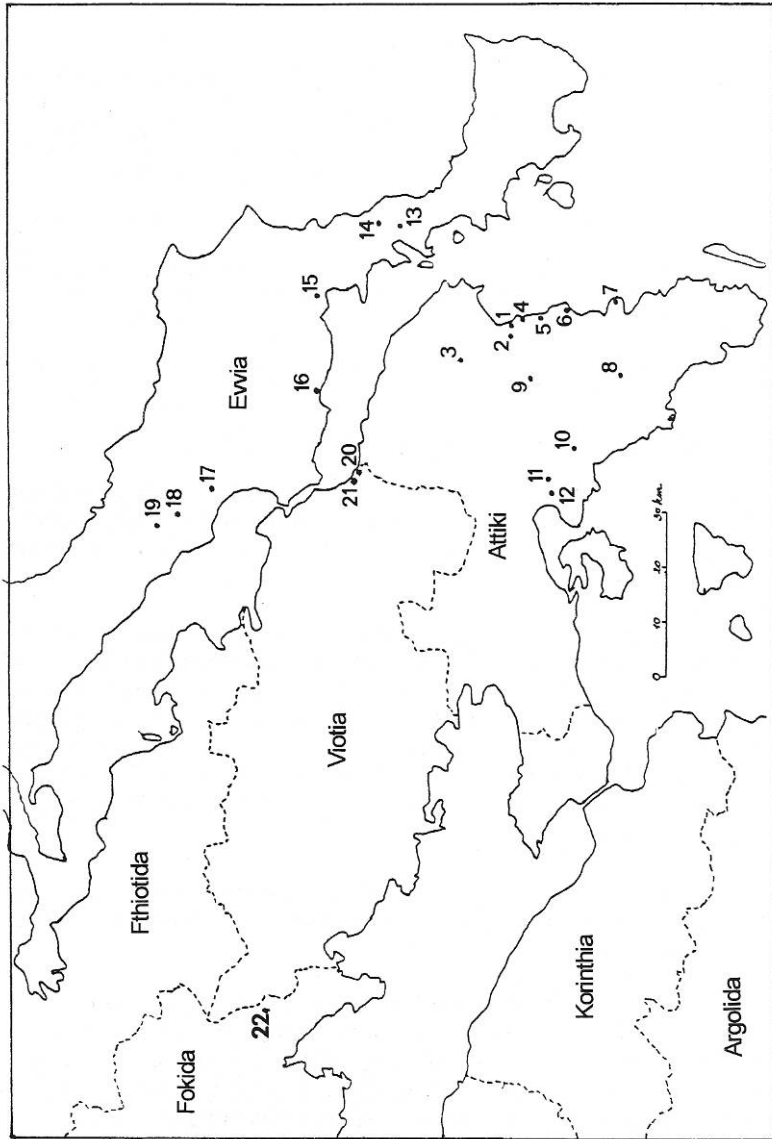
Van den Abbeele, D.: Oude Baan 31A, B-2820 Bonheiden.

Van 3 tot 13 april 1992 verbleven mijn echtgenote, ons dochtertje en ikzelf te Nea Makri op een 40-tal km ten noordoosten van Athene. Vanuit deze "basis" werd met erg wisselvallig weer de streek in verschillende richtingen verkend.

De idee om over deze reis iets op papier te zetten, is ontstaan door de kennismaking met enkele Griekse entomologen die werken aan de kartografie van de Griekse dagvlinders. Voor hen zijn ook waarnemingen van eerder gewone soorten interessant. Vooreerst wens ik hier Nick Gavalas en Theano Loukidou (Haidari, Athina) te vermelden die ons zeer gastvrij ontvangen hebben. Verder wil ik hier ook John Coutsis (Athina) vernoemen bij wie ik de eer had een deel van zijn interessante en uitgebreide verzameling Griekse dagvlinders te mogen bekijken.

Op figuur 1 worden in kaart de verschillende plaatsen weergegeven waar vlinderwaarnemingen werden gedaan. De waargenomen soorten per vindplaats zijn terug te vinden in tabel 1.

Opvallend in de meeste biotopen van *Zerynthia polyxena* ([Denis & Schiffermüller], 1775) was de aanwezigheid van de vorm *ochracea* (Staudinger, 1861). Zowat 1/3 van de aangetroffen exemplaren kon min of meer onder deze vorm geklasseerd worden. De vorm komt zowel bij mannetjes als vrouwtjes voor, hoewel meer uitgesproken bij deze laatste.

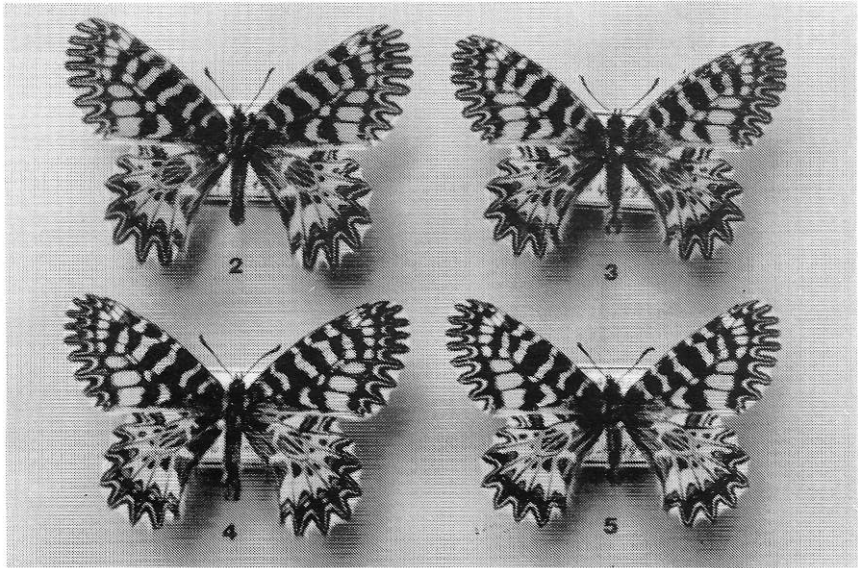

Figuur 1 : Kaart met aanduiding van de bezochte vindplaatsen.

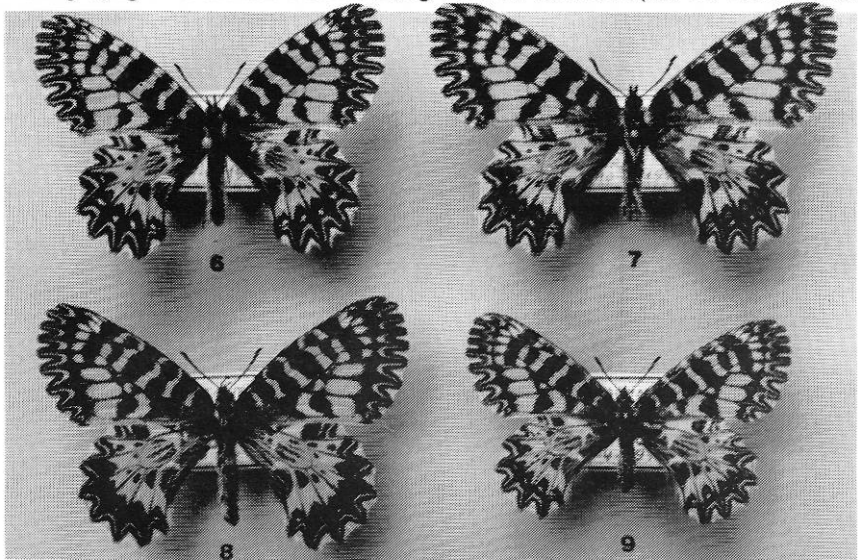
Tabel 1 : Lijst van de waargenomen soorten.

1. Nea Makri	7. Hamolia	13. Almiropotamos	18. Akres
2. Anatoli	8. Koropi	14. Zarakes	19. Neos Pagondas
3. Lake Marathona	9. Pendeli	15. Aliveri	20. Dilessi
4. Agios Andreas	10. Athina	16. Eretria	21. Plaka Dilessi
5. Kokino Limanaki	11. Haidari	17. Psachna	22. Delfi
6. Agios Nikolaos	12. Dafni		

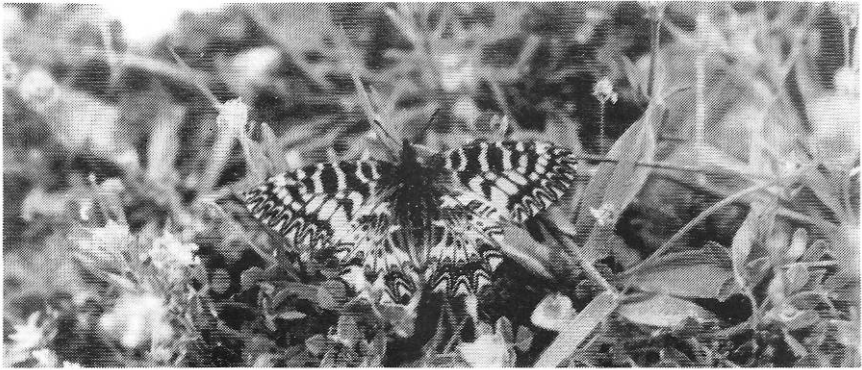
	Attiki												Evvia						Viotia		Fokida	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Hesperiidae																						
<i>Carcharodus alceae</i> Esper	•	•			•	•										•						
<i>Carcharodus orientalis</i> Reverdin												•										
Papilionidae																						
<i>Zerynthia polyxena</i> Denis & Schiffmüller	•	•									•	•				•						
<i>Papilio machaon</i> Linnaeus	•				•		•															
<i>Iphichides podalirius</i> Linnaeus	•				•		•		•		•						•					•
Pieridae																						
<i>Leptidea sinapis</i> Linnaeus																		•				
<i>Colias crocea</i> Fourcroy	•	•		•	•		•				•	•			•	•						•
<i>Gonepteryx cleopatra</i> Linnaeus	•															•	•					
<i>Gonepteryx farinosa</i> Zeller																•						
<i>Pieris brassicae</i> Linnaeus	•				•			•	•				•		•	•	•		•			
<i>Pieris rapae</i> Linnaeus	•	•			•							•			•	•						•
<i>Pontia daphnice</i> Linnaeus	•				•											•	•					
<i>Anthocharis cardamines</i> Linnaeus	•	•	•	•								•		•	•	•			•			
<i>Anthocharis gruneri</i> Herrich-Schäffer	•															•						
<i>Euchloe ausonia</i> Hübner	•	•		•	•	•	•	•			•	•	•		•	•	•	•	•	•	•	•
Nymphalidae																						
<i>Vanessa atalanta</i> Linnaeus	•	•		•						•	•					•					•	
<i>Vanessa cardui</i> Linnaeus	•			•				•		•	•		•		•	•	•					
<i>Coenonympha pamphilus</i> Linnaeus																•					•	•
<i>Pararge aegeria</i> Linnaeus				•																	•	
<i>Lasiommata megera</i> Linnaeus	•											•				•						•
Lycaenidae																						
<i>Callophrys rubi</i> Linnaeus							•										•					
<i>Lycaena phlaeas</i> Linnaeus		•			•												•					
<i>Celastrina argiolus</i> Linnaeus	•												•									
<i>Pseudophilotes vicrama</i> Moore							•					•										
<i>Glaucopsyche alexis</i> Poda																	•					•
<i>Aricia agestis</i> Denis & Schiffmüller		•			•							•				•						•
<i>Polyommatus thersites</i> Cantener		•																				
<i>Polyommatus icarus</i> Rottemburg												•										

Figuur 2-5: *Zerynthia polyxena* ([Denis & Schiffermüller], 1775), f. *ochracea* (Staudinger, 1861), mannetjes, fig. 2-4 Nea Makri 4-6.IV.1992, fig. 5 Anatoli 10.IV.1992 (foto : L. Van de Meutter).

Figuur 6-9: *Zerynthia polyxena* ([Denis & Schiffermüller], 1775), f. *ochracea* (Staudinger, 1861), vrouwtjes, fig. 6, 8 Nea Makri 4-6.IV.1992, fig. 7 Anatoli 10.IV.1992, fig. 9 Psachna 9.IV.1992 (foto: L. Van de Meutter).

Figuur 10: *Zerynthia polyxena* ([Denis & Schiffermüller], 1775), f. *ochracea* (Staudinger, 1861), ♂, Nea Makri, 6.IV.1992 (foto : D. Van den Abbeele).

Enkele exemplaren zijn zelfs echt diep okerkleurig. De donkerste zijn afgebeeld op de figuren 2-9; figuur 10 is een natuuroopname. Deze vorm komt zeker niet algemeen voor in de Franse biotopen van *Z. polyxena* en wordt door F. Bricoux (1975) niet vermeld. De enige mogelijke verwijzing bij Bricoux (1975: 32) naar het uitzicht van deze vorm is de aberratie "*chrysochroma* Niep."; hierbij is sprake van een hevig goudgele achtergrond van de vleugels.

Zerynthia polyxena vertoont in het bezochte gebied op het eerste gezicht uiterlijk meer affiniteit met Zuidfranse exemplaren van het ras *cassandra* (Geyer, [1828]) dan met Middeneuropese specimina van de nominaatvorm. Opvallend is echter de nog uitgebreider zwarte vlekken-tekening in de middencel op de bovenzijde van de voorvleugels. Anderzijds is er de bijna steeds aanwezige rode voorrandsvlek in cel 9, postdiscaal in het verlengde soms aangevuld met een rood vlekje in cel 5. Verder is de rij blauwe submarginale vlekken op de bovenzijde van de achtervleugels donkerder en minder opvallend dan bij *cassandra*. Ook de zwarte randjes van de rode postdiscale vlekken zijn minder lang naar het vleugelmidden uitgerokken dan bij *cassandra*. Minder uitgesproken vinden we deze kenmerken ook terug bij de exemplaren uit Makedonië afgebeeld door Schaidler & Jakšić (1988). Het zou zeker interessant zijn deze plaatselijke *polyxena*-vorm te vergelijken met exemplaren uit Zuid-Italië en Sicilië maar voorlopig ontbreekt mij hiervoor het nodige materiaal. Volgens Coutsis (1989) is er ook onderscheid in het uitzicht van de valven bij vergelijking van Griekse, Zuidfranse en Siciliaanse exemplaren van *Z. polyxena*. Verder schrijft Nardelli (1993) dat een duidelijk verschil te merken is in de habitus van de rupsen van het Italiaanse vasteland en Sicilië, vergeleken met deze van de noordoostelijke gebieden tot Turkije. Opmerkelijk ter vergelijking zijn ook de afbeeldingen in het artikel door Sala

& Bollino (1992) van de Noorditaliaanse *polyxens*. Hierbij vertoont de algemene habitus van de afgebeelde dieren uit de zuidelijke Povlakte een duidelijke gelijkenis met de Griekse.

Op een van de vindplaatsen in Nea Makri trof ik een mij onbekende soort *Aristolochia* aan waarvan de bruinachtige bloemen tussen losse stenen verscholen waren. Waarschijnlijk gaat het hier om de plaatselijke *Zerynthia*-voedselplant maar ik kon geen rupsen ontdekken. Het biotoop bestaat uit grazige, maar toch steenachtige terreinen, vaak in de buurt van kleine, droge rivierbeddingen.

Tot slot wens ik hier mijn dank uit te drukken aan mijn vriend Louis Van de Meutter (Bonheiden) voor de opnamen van de geprepareerde exemplaren.

Referenties

- Bricoux, F., 1975. Le genre *Zerynthia* Ochsenheimer, 1816 (Lépidoptères Papilionidae) en Provence. Sciences Nat, Paris.
- Coutsis, J.G., 1989. Valval variation in *Zerynthia polyxena* ([Denis & Schiffermüller]) (Lepidoptera: Papilionidae). - *Entomologist's Gazette* **40**: 281-282.
- Nardelli, U., 1993. Bemerkungen zur Zucht einiger Zerynthiini und Parnassini (Lepidoptera: Papilionidae). *Zerynthia polyxena* Denis & Schiffermüller. - *Ent.Z., Frankf.a.M.* **103**: 236-243.
- Sala, G. & Bollino, M., 1992. *Zerynthia polyxena* Denis & Schiffermüller from Venetian Prealps: a new subspecies (Lepidoptera: Papilionidae). - *Atalanta, Würzburg* **23**: 449-454, 648-649.
- Schaider, P. & Jakšić, P., 1988. Die Tagfalter von jugoslawisch Mazedonien. Diurna (Rhopalocera und Hesperidae). Selbstverlag Paul Schaidler, München.